

24. ՅԱՐԵՐԻ ԱՐԿԱԾՆԵՐ

Կիլնը մեկ պառաւլըմ, ուր երկու լաճ, երկու խարս: Պառւլու մեկ լաճ կէրթա Ստանբուլ:

Ան մեկ խարս շատ կուզը պառաւլ, գան մեկ չուզը: Կուզը ըզխարս տա կորսըցցիլ: Գյիշիր-ցերեկ ըզխարս կը տըփը:

Ան մեկ էօր կըսը. — Խարսիկ, իս կէրթամ ճըրու, փեթաքըյըմ կուրիկ գի շուռ կը տամ մաչ հօդին, համա չուր իս գամ, մեկ խատ չըթըղնիս, հըմեն քաղիս, լըցիս ուր տեղ: Որտա մեկ մընա, գամ ըզքի ըսպանիմ:

Խարսն էլ շատ կը լա: Անու տալվ կը գա միտ, կըսը. — Ախ-ջը՛, վըրե՞ ընցկընա կը լա:

Կըսը. — Ապա իմ կիսուր կըսը՝ նա կուրիկ զըմեն ժողվը՛: Մեկ խատ գյետին մընա, իս գամ, ըզքի տը սպանիմ:

Տեգյերկնիկն էլ կը գա, մե մեկ քասե՛մ կը պըռնին անունց ձեռ, ըզկուրիկ հըմեն կը լըցին փեթաք:

Տեգյերկնիկ կըսը. — Իս տ՛իյամ, իմ լաճ կը լա, նա մընա-ցաճ զըմեն ժողվիս:

Տեգյերկնիկ կէրթա տուն, կըխը պառաւլ հախալըրեն կը գա:

Ան էլ համա լաճ կը գա մատ խարս, կըսը. — Աստծու սիրուն ըլնը, քիւ կիսուր իրը, մեկ-մեկ տու չուր յի՞փ տը ժողվիս:

Տուռ կը պանա, խավիր կը թըղնի վերա, մեկ խատ ի՞նչ ը՛ խավիր չըն թըղնի գյետին:

Պառաւլ կը գա, կը տեսնա՝ մեկ խատ չըկա գյետին, կըսը. — Հա՛յ սիվ կապիս, նա քիւ քարանձա՞ք չը, քի տան տըվող կա:

Պառազն էլ կը ռըկը, թուխթըմ կտրողկը ուր լաճուն, կըսը.
«Արը՛, ալ իս չըմ կանա խա՛ քու կընկան ընցըցը: Քու կնիկ անց-
կուն օռոսպը իլիր, ալ թու երկիր անցկընա չըկա»:

Լաճն էլ հանա կիլը, Ստամբուլա կը գա: Ինչ ան կը գա
տուն, լաճու կնիկ լալելեն կը գա մա տեգյերկնիկ:

Տեգյերկնիկ կըսը. — Վըրե՞ կը լաւ:

Կըսը. — Վուլա՛, իմ իրիկ իրը, պառազ ծի տը տա սպանիլ:

Տեգյերկնիկ հանա կը գա մա տեգյըր:

Կըսը. — Վըրե՞ քու կնիկ կը տըփիս: Քու կնիկ օռոսպը չը,
պառազու աչկ բա՛հըր չըպոնը, իրիկ կը պը անու:

Մընաց չուր հեվարին, լաճ կտրողկը, մեր կը պիրը:

Կըսը. — Պառազ, տու ի՞նչ կուզիս խարսնիրուց:

Պառազ կըսը. — Զա՛ չէ՛, տու քու կնիկ առ, պառկը հանդե,
ան ուր կնիկ առնը պառկը հանդե, իս խիղճ, շեվար, անիրիկ
պառկիմ հըստա՛:

- Պառազ, չէ՞ տու պանվանցիր իս, քու անամբյիր թափիր ը,
ալ տու իրիկ ի՞նչ տ'անիս:

Պառազն էլ կըսը. — Յա՛ն տու ըզձը տը տաս իրկան, յա՛ն իս
կաթուլ չըմ անը:

- Պառազ, մարթ ըզբյի չառնը, Աստծու սիրուն ըլնը:

- Զէ՛, իլա՛հ, տու ըզձը տը տաս իրկան:

Ան էլ կը նախլաջանա, կիլնը, ըզպառազ կը տընը մա՛չ կող-
վին, կը շըլկը, կը տանը սար վե, կը թըղնը հանդե, կը գա:

Յեվար կը տա վերա: Պառազ կիրիշը՝ մարթ չկա:

Կըսը. — Տե՛ր Աստված, ապա՛ նա խելի մարթիր չիկին, յի՞փ
տը գան, ըզձը տանին:

Կը տեսնա՝ երկու-իրիքյ գյել հան կընարեն կը գան: Գյե-
լիրու աչկիր կը պըսան, անու մըտովկեն՝ մու՛մ ին:

Ան էլ կիլնը, կը կայնը, ուր կապեն կը խանը, կը պըռնը ծեռ:

Կըսը. — Իկի՛ն, իկի՛ն մու՛մդանքըյտերով, իկի՛ն, իկի՛ն շամ-
դանքըյտերով:

Գյելիր կը գան, կը խասնին թախ պառազ, թուշ կը զարկին
պառվու ճուռ:

Պառազ կըսը. — Խոգյի՛ս, կըծիկ-մըծիկ մ'անեն՝քյ, պաճիկ-մա-
ճիկ արեն՝քյ¹⁴:

¹⁴ Կծիկ-մծիկ մանենքյ, պաճիկ-մաճիկ արենքյ- մի՛ խածնեք, պագեցեք (Ծ. Բ.):

Ըզպառազ կը փուռթըկին, կուտին:

Կը մընա անանկոտան, լաճ կըսը. — Մըհա էրթամ սար, իմ մեր ի՞նչըխ էլան:

Կը գա, կը տեսնա՝ պառազ չըկա: Հիտիվ կան կը գա, չը-տեսնա պառազ: Լաճ լանելեն կերթա գյեղըմ: Կը տեսնա պառա-վըմ նստիր հանդե:

Կըսը. — Պառազ, ծի մերըմ կեր, սար վե իրիկ արազ:

Պառազ կըսը. — Խոգյիս, թի սար վե յը, անիկ գյելիրն ը կերած:

Լաճն էլ կըսը. — Իս ի մոր սալըխ առը, ջանհնան, ալ իմ սեռտ չըմնա խիտ:

Լաճ կիլնը, կը գա տուն: Լաճուն ախպերանգյիրըմ կըլնի: Ախպիր աչկն էլ վար լաճու կընկան կիլնը:

Ուր կընկան կըսը. — Գյընա՛, իմ ախպիր կնիկ պի՛ մի տուն մեհվան:

Կնիկ կերթա, կը կանչի, կը գա ուր տուն մեհվան:

Կընկան կըսը. — Ճա՛շ իփը:

Ան մարթուլն էլ կատու՛մ կիլնը:

Կատուն ուր խանըմուն կըսը. — Տու հորդկիցիր, նա կնիկ պիրիր, նա կնիկ տիլնը քու գյըլխուն գանանակ:

Ճաշ կը տընը հիռճիվ, խարս ճաշ կուտը, կը պըռծընը: Մարթն կը կանչը, կը տանը ուր հոդեն, կըսը. — Խարսնիկ, իս ըգըյի կուզիմ:

Կնիկն էլ կըսը. — Իմ իրիկ, տու ախպեր եքյ:

Կըսը. — Ախպեր չըխո գախպիր խեր կը քուլնը:

Կնիկ կըսը. — Խարիր տարը մընա, իս ան բերանտուրթին չըմ անի խան իմ իրկան:

Մարթ չկանա պա մ՛ անը: Կնիկ կիլնը, լանելեն կը գա տուն:

Տեգյերկնիկ կըսը. — Վըրե՞ կը լաս:

Կըսը. — Իմ իրկան ախպեր ծի կըսը՝ իլան, քյը կուզիմ:

Տեգյերկնիկ կըսը. — Տու նըստը՝ ըստան, իս լան էրթամ մանտ են մարթ:

Կնիկ էլան, ըզտեգյերկընկան խանան խագան, լան գյընանց: Կը տեսնա՝ մարթու կնիկ կերթա ճըրու:

Կըսը. — Ախչը՛, քու իրիկ գի տո՞ւն ը:

Կըսը. — Իմ իրիկ գի տուն ը, ճաշ կուտը:

Կատուն հանեճիւց հաճաճ վազկից, իրի մա կնիկ, էսաց. — Շո՛տ տաճրցը իրի, մա կնիկ ըզքյի տը տա կորսըցըցիլ:

Կնիկ գյընաճ, խասավ խաճտ մարթ, գյըտել ձեռնեն խըլից:

Մարթ էսաց. — Կնի՛կ, ընցկընեմ ժամանակ իմ կնիկ չկարցիր իմ գյըտել իմ ձեռնեն խըլեր, տաւ վըրե՞ խլիցիր:

Էսաց. — Խոգյի՛ս, խիղճ կնիկ ինկյիր քու ձեռ, իս քու տեղ էլներ, անու ձեռաց կոքոյվն էլ չըր ուտե, խաճրամ ը:

Էսաց. — Ի՞նչըխ անիմ:

Էսաց. — Պի՛, քու կնիկ տո՛ւ կորսըցըցիլ: Իս էլ իմ իրիկ տամ սպանիլ, ուտիմք, խըմիմք, մի քե՛ֆ անիմք: Իլնիմք իրիկ, կնիկ:

Էսաց. — Իմ կնիկ շեվար կնիկ մը:

Էսաց. — Քու կընկան յար կա, տաւ չըս գյըտը: Ինչ տաւ կը քընիս, կաճտով սուք քու՛ն իլի մըհա:

Ան էլ գյիշիր սուք քու՛ն կը տընը վաճ ուր, կը տեսնա՝ կնիկ ձեռ կը տա գյըլիխ, հիրար կը տա, գի իրիկ քընիր ը:

Կըսը. — Ախե՛շ, իմ իրիկ քընիր ը, իս տ՛ըլնիմ, յամ:

Կիլնը, ուր սընդուկ կը պանա: Ուր աղեկ խալաճվքիր կը խագյընը, միամիտ ձեռ կը տա հողի՛մ, տաւ կը պանա մաչ ուր տան:

Իրիկն էլ գաղտիկ կիլնը, մուք հինի, կիլնի հիտիվ կընկան: Կը յա, կը մըտնը դալաք վե, գինք կը պաղկըվաճցը:

Կնիկ ձեռ կը տա ներքին դըփը պերան, կը վըրցը, խուրըմ կա հանդե. ան էլ կը մտնը հանդվե: Մարթն էլ կերթա գաղտիկ հիտիվ: Կը տեսնա՝ ան կընարեն տաւըմ կը պանգվը, անաբըմ կը գա:

Էն կնիկ մե մեկ կը գըրըրկին, կերթան հողեն: Իրիկն էլ էնտեղ թանաչա կանը:

Կնիկ կըսը. — Արա՛ք, իմ իրիկ վաճ ձի կնիկ էլ կանը:

Արաք կըսը. — Օր քու իրիկ անտաճ բերախտ ը, թի կուզիս, ըզքու իրիկ սպանիմ:

Կնիկ կըսը. — Ձի կատու՛մ կա, հանեն խըլխու՛ն կը գա, կինի իմ վուտքիր, կը նըվա, կըսը՝ քու իրիկ ըզքը տը սպանը:

Արաք կըսը. — Իս գան կը սպանիմ, վըրե՞ ան ըզքյի սպանը:

Մարթ հաճաճ կը վախանա, գաղտիկ կիլնը, կը գա ուր տեղ, կը պառկը: Կըսը. «Ահդ իլնը, ալ իս հուրաւ չ կնիկ չըպմնիմ ձի յար, քանը օր իմ սեռտ վաճ իմ կընկան մըրմոաց: Օր տա իմ կնիկ

շեվար էր, անու տակ նատարգ պանիր կա, չըխտ իմ կնիկ ծի ոջ չըկըտորը»:

Մարթ կիւնը, կըսկըծու ըզկատուն կը սպանը:

Կնիկ կը գա, կիրիշը՝ կատուն սպանած, թալած հանդե:

Ան էլ կերթա մատ արար, կըսը. — Դասօր գլիշիր արը՝ խատ իմ իրիկ: Ի՞նչըխ ան իմ կատուն սպանիր, տու յէ գան սպանը:

Իրիկ կը մընա հաշար, կնիկ կը քընը: Ան էլ ուր կընկան խամը կը խագընը, կիւնը, կերթա մատ արար: Էրթալու պես, չէ՞ սովորիր, գլիհին կը լըցը, կը տա արարաւ ծեռ:

Արար անցկուն կը խըմը, հաշ կերթա, ան էլ կը գարկը, գարար կը սպանը: Կիւնը, կը գա, կիրիշը՝ կնիկ քընուկ ը:

Կըսի. — Կնիկ, իլի՛ յանքը մա հողեն վե, ծի խըզմաթ կա խա քի:

Դողը տուռ կը պանա, կնիկ կը տանը հողեն վե:

Կըսը. — Կնիկ, ալ մա մա հողին հարուշ տուռ կա՞, թի՞ չէ:

Կնիկ հերտոււմ կանը, կըսը. — Թու տուռ չկա:

Ան էլ համա դըփ կը վիրուցը, խուրու պերան կը տեսնա: Ինչ խուրու պերան կը պանա, կընկան կըսը. — Գընա՛ խուր վե:

Կնիկ կըսը. — Վուլ, իս չըմ գըտը ծամբախ, տու յէ արը խա ծի:

Զիրիկ կը տանը, կըսը. — Դե՛, տու կաց մա դալար վե:

Ան էլ կերթա մատ արար, կը տեսնա՝ գարար սպանած:

Դամա կնիկ ուր տեղ հինը կը կըծա, մարթ կըսը. — Կնիկ, ատ

ի՞նչ էլալ:

Կըսը. — Աստված քու տուն ավըր, վուլա՛, զիմ արար սպանած ին:

— Կնիկ, չուր մըկա տու հերտոււմ կաներ, կըսեր՝ ծի յար չըկա:

Կնիկ կըսը. — Թու ծառ չըկա՛ ինչ քամը չառնը:

Լալելեն զինքը կը թալը իրկան փողպատ:

Կըսը. — Կնիկ, շա՞տ անուշ ը յար պըռնիլ:

Կըսը. — Ահդ իլը, ալ իս թոչար յար չըպըռնիմ: Իս չըր գըտե ախշար անցկընա բերախտութին կեր:

Մարթն էլ համա լազ կը գա մա պառվու խարս:

Պառվու խարսին կըսը. — Արը՛, տու կըսեր՝ քու կընկան յար կա, իս չըր ավանտե:

Պառավոյ խարսն էլ կիլնը, կը գա մարթա տուն: Կը պանկը խանտ ան մարթա կըշտին գլիշիր: Անու կնիկ կանկախը, կը քըս-քըսվը, կիրիցը:

Կըսը. — Եւտարգ պան էլ կա՞ մարթ գա, պառկի իմ իրկան ծուց:

Կնիկ կը պըտպըտա վար իրկան, կըսը. — Քյաֆը՛ր կնիկ, իս քանծ ան արար քըր իլնը, տաւ կերթեր, կուղ կըլներ անու կուշտ:

Կնիկն էլ հանա կը վազկը մա պառավոյ լաճ, կըսը. — Վոլա՛, քաւ կնիկ գա մատ իմ իրիկն ը: Աստծու սիրուն, դալիլըմ տիսի:

Մարթն էլ կիլնը, կը վազկը, կը գա, կնիկ գան կը պախը դալաք վե: Կը տեսնա՝ հիրիկուն անու կնիկ կը գա, պառկը ախպիր ծուց: Ան էլ հանա ճիտ-անեղ կը գանկը, զուր կնիկ կը սպանը:

Մարթ կանկախը, կիրիշը՝ յար խա կըշտին սպանուկ ը:

Կըսը. — Ահդ իլնը, վար պառավոյ խարսին վե, ալ իս քաւ յար չըպըռնիմ:

Պառավոյ լաճն էլ կիլնը, կը գա տուն:

— Է՛, — կըսը, — իմ ձեռ կուտրեր, իս իմ կնիկ չըսպաներ, իս իմ ախպեր սպաներ:

Կիլնը, լաճ կորուկը հիտիվ ուր ախպիր կընկան, կըսը. — Ախպիր կնիկ, իս իմ կնիկ սպանիցը, հանա փիշընա իմ սպանիլ: Խոզկե իս իմ ախպերագլիրն էր սպանիր, ո՛նչ իմ կնիկ:

Ան էլ կըսը. — Օր տա քյի կը պը, իս կանամ գան տամ սպանիլ:

Հանա լաճ ուր սաւս կը տա, կիլնը, կերթա մատ ան մարթ:

Ախպեր կը տեսնա՝ պառավոյ մեկէլ խարս իրի:

Ան մարթուն կըսը. — Արը՛ յանքյ մի տուն, ձի խըզմաթ կա խա քյի:

Կը պիրը, կը մըտուցը քաներ վե: Ան էլ հանա կաշի՛մ կը թաւը վար թորվան պերնի:

Տըրկըցը կընքըյտիր տը գան տուն, կնիկ կըսը. — Ալաի վըք-յիլ, տը տեսնան, կըսին՝ մա կընկան յար կա:

Ան էլ կիլնը, աղու՛մ կուտ կը թաւը վար թորվան կաշուն, խավիր կը թըղնի վերա:

Թըփթըփուց կը գա:

Լաճ քաներ վե կըսը. — Աստծո՛ւ սիրուն, մա ի՞նչ ձեռն ը կը գա:

Կըսը. — Խնաբան մի՛ տա, խափե խեծիլ, իլի՛, գանսն ը՛ ախշար ավրը, կա՛ց քիւ տեղ, հիրար մ'առնի:

Ձան կը թըղնը թռներ վե, կը վազկը մա տեգյըր:

Կըսը. — Դե արը՛, գի՛ թռներ վե, գա՛ր, սպանը՛, միտեն ազատվը՛:

Ան էլ կը գանկը, գախպեր մա թորվան կը սպանը:

Տըրկըցտիր կանկախին, կը գան, կըսին. — Կնիկ, մա ի՞նչ մարթ էր՝ սպանըցիք: Մինք մըկա տ'իյանք, Ամբըրին խնաբան տանք:

Կերթան, Ամբըրին խնաբան կը տան, կըսին. — Մարթըմ պիրի, ուր տուն հինի սպանիր:

Ամբըրեն կը տանի, կըսը. — Վըրե՞ մա մարթ մա տան սպանիցիք:

Կնիկն էլ Ամբըրին կըսը. — Ան տարըն մա մարթ սպանվիր, ինչ խափե խեծիլ էլալ:

Ամբըրեն կը մընա շեվար:

Կըսը. — Իս գըտի՞մ՝ խափե խեծիլ հի՞փն ը իլիր, օր անցկուն ը, խին ը:

Կըսը. — Խին խաշիվ ը: Գընա՛ քիւ տուն:

Տըռան տըրկիցն էլ կըսը. — Օր տա մա մարթ կորսավ, իսն էլ գաղութին տ'անիմ, Ամբըրեն պան չկանա խապաթ անի վար ծը:

Կերթա, հա՛մա գաղտիկ մաքյի կը պիրի, ինք, ուր կնիկ կը գենին, կուտին:

Պառվու լաճն էլ գործվոր կիլնը:

Պառվու խարս կը գա մատ ուր իրիկ, կըսը. — Աստված քը տո՛ւն ավրը, մինք գործ անելով չընք կարը շախվը: Խի՞ս՝ մա տըրկըցը մարթ կերթա, մաքյի կը պիրը, կը կըտըռտին, կանին խուրուվու, քյեֆ կանին:

Ան էլ մըքուք կը թալը, կըսը. — Տալ չանկախած, տալ չանկախած:

Կը մընա էօրըմ, երկու: Կնիկ կիլնը, կերթա հախախու ճըրու, կը տեսնա՝ գավթիք բահրաված վար մարթու տըռան, գտըրկից պըռնած կը տանին, կախին: Ան էլ էլալ, հա՛մա լաճ իրի տուն:

Եսաց. — Իրիկ, էն աղեկ տու չը գացիր, գաղութին չարիր: Վուլ, մի տըրկից պըռնած, կը տանին կախին:

Ան էլ մըքուք կը թաւը, կըսը. — Դորիս անախած, դորիս անախած:

Կը մընա, մա գեղին խարսնիսըմ կիւնը: Պառվու լաճն էլ կը կանչին խարսնիս:

Պառվու լաճ ինչ կերթա, կը նըստըցցին սըրախ՝ վար պաղ թորվան: Դամա մեկ-մեկ կըրակ կը կընդըվը թոներ վե, համա գա չէ:

Կը տեսնա՝ կը գարկին, կը խաղան: Ախքատ մարթ մ'էլ կը պիրին, կը տընին խատ պառվու լաճուն, վար թորվան:

Փեսի քուր կըսը. — Վուլա՛, իս տ'էլնիմ, էրթամ, նա էրկու ֆըղ-կարեն թաղկիմ հանդուց:

Փեսեն էլ կըսը. — էրկու-իրիքյ անիրախ տի՛ կուռեն, տի՛ հեռիվքիր, թըխ ուտին, էլնիմ, յան:

Պառվու լաճ զուր պաժին կը տա ախքընտին, կըսը. — Տու կի՛, տու միխքյ իս:

Փեսը քուր ի՛նչըխ կանը, ալ չըն իլնը վիր:

Կըսին. — Ալ դո՛ւր տ'երթանքյ, գյիշիր ը:

Կիւնը, կերթա, փեսին կըսը. — Ի՛նչըխ կանիմ, թորվընեն չըն իլնը վե նա ֆըղկարեքյ:

Մեկէլ քուրն էլ կըսը. — Մալիվ, իս յամ, թաղկիմ, տու ս՛ կանա:

Ան քուրն էլ կիւնը, ուր աղեկ խալանքիր հազին կը գա:

Ինչ կը գա, համա կը տաղցըցը, կըսը. — Յամա՛ն, իս ցըռտու մեռա, իս կը տաղցըցիմ:

Պառվու լաճ կըսը. — Ըստա տեղ չըկա՛ տու տաքընաս, ըստա ցուռ ը:

Կնիկ կըսը. — Վուլա՛, իս տը նստիմ վար թորվան, տաքըն-նամ:

Կնիկ ուր ոռ կը տընը մա թորվան, կը նըստը:

Մըղդարըմ կը մնա, պառվու լաճ կըսը. — Վուլա՛, մըշախուտ կը գա:

Պառվու լաճ կըսը ախքընտին. — Մընչը՛, խաքար մի՛ տա:

Դա կըրակ կը վատանա, մուխ կիւնը: Զուր խարս կանախը, խարսը ոռ կիրիցը մա թորվան, կութնին, չուխեն կը մըրկը: Կը մընա չըփլախ:

Պառվու լաճ կիւնը, ախքընտի ծեռ կը պըռնը, կիւնը խաղ:

Ինչ կհլնը խաղ, կնիկ կը ծըվա. — Աստծո՛ւ սիրուն իլնը, մի
ոռ մըրկավ:

Կհլնը տո՛ւս թորվընեն: Խարսնըսի մարթիր կը թափին
վերա, կըսին. — Կնի՛կ, պա՛ն չըկա:

— Չէ՛, — կըսը, — նա խարսը վուտ խերով չէր, վա՛ր մի չէրը:

Պառվու լաճ, ախքանտ ուրախութեն շաշ կհլնին: Ինչ անուշ
յըմակ կա, կը տան անունց, կըսեն. — Դե՛, կերե՛ք, քըսա արե՛ք՝
մըհա ի՞նչըխ էլա՛վ՝ անու ոռ իրիցավ:

